

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Винниченко Володимир. Щоденники // Київська старовина. – 2000. – №3. – С.153–166.
2. Винниченко Володимир. Щоденники // Київська старовина. – 2000. – №4. – С.62–83.
3. Винниченко Володимир. Щоденник. – Т.2. – Едмонтон – Нью-Йорк, 1983.
4. Жулинський Микола. Володимир Винниченко // Історія української літератури ХХ століття: В 2 кн. – Кн. перша / За ред. В.Г.Дончика. – К., 1998. –С.252– 266.
5. Костюк Григорій. Записники Володимира Винниченка // Винниченко Володимир. – Щоденник. – Т.І. – Едмонтон, Нью-Йорк, 1980. – С.11 – 28.
6. Костюк Григорій. Світ Винниченкових образів та ідей // Українське слово. – Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: В 3 кн. – Кн. І. – К.: Рось, 1994. – С.384– 401.
7. Сиваченко Галина. Пророк не своєї вітчизни. Експатріатський «метароман» Володимира Винниченка: текст і контекст. – К., 2003.
8. Сиваченко Галина. «Кому повім печаль мою?..» (Неопубліковані щоденники В. Винниченка) // Київська старовина. – 2000. – №3. – С.145 –153.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Галич Олександр Андрійович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ЛНПУ ім. Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: проблеми історії і теорії документальної літератури.

ОСОБИСТІСТЬ В. ВИННИЧЕНКА У СВІТЛІ ПСИХОПОЕТИКИ (ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ)

Сергій МИХИДА (Кіровоград)

У статті визначаються методологічні принципи підходу до досягнення психоструктури творчої особистості, на матеріалі мегатексту В. Винниченка окреслюються штрихи до його психологічного портрету.

The methodological principles of approach to inclusion of psychostructure of creative personality are defined in the article, the features to his psychological portrait on the material of megatext by V. Vynnychenko are determined.

Зауважена Г. Сиваченко проблема «становлення психоаналітичного дискурсу» В. Винниченка [10, 141–150] – досить актуальна з огляду на психоаналітизацію сучасного літературознавства. На рівні завдання, яке ставимо перед собою, переформулюємо її як «становлення психоаналітичного дискурсу **винниченкознавства**», тобто спробу досягнення психічного буття письменника. Прагнення долучитися до створення наукової біографії, яка охопила б життя письменника в зовнішніх (власне біографія) і внутрішніх, психічних (психобіографія) проявах, відобразила повною мірою взаємовпливи буттєвої і творчої сфер, є серйозним мотивом до його виконання. Результат, на нашу думку, дасть змогу наблизитися до досягнення феномена неординарного митця, розкрити таємниці його творчості, вирізьбити портрет непересічної особистості і в результаті цього – віддати таки Володимирі Винниченкові належне місце в історії вітчизняної культури.

Перші серйозні кроки в цьому напрямку вже зроблені, про що свідчать як мінімум два підрозділи в монографіях, що вийшли останніми роками. Вже згадуваний «Становлення психоаналітичного дискурсу: Винниченко і фрейдизм» у книзі Г. Сиваченко «Пророк не своєї Вітчизни» (2003) і «Я хочу возвеличити собою українське...» (Психологічний портрет Володимира Винниченка)» в дослідженні В. Панченка «Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості» (2004). Подальші пошуки в цій царині залежать від двох чинників: **охоплення** якомога ширшого фактичного матеріалу й **розробка** методології психологічного аналізу особистості носія художності. Перший – сфера практична й потребує від дослідника тонкого розуміння слова при роботі з мемуарами та художнім текстом, другий – теоретична, яка вимагає осмислення досягнень психологічної науки й кореляції зі здобутками літературознавчої.

Матеріалом, який дає змогу виконати ці завдання, виступає, на наш погляд, **мегате́кст митця**. Вводимо цей концепт на позначення джерельного дискурсу експлікації психічних виявів. Широковживане нині поняття «метатекст» як похідне від закоріненого в надрах формальної школи й використовуване постструктуралістами – «метамова», не відповідає поставленій нами меті, оскільки опосередковує інформацію, нам же вона необхідна в чистому вигляді. Подвійна інтерпретація спотворить і так ледь вловиму психічну іпостась творчої особистості. **Мегате́кст** – це увесь обшир текстів, які містять у собі штрихи до **психосвіту** творчої особистості. У найширшому розумінні це всі доступні джерела, які мають відбиток авторської свідомої та підсвідомої сфер: мемуари письменника та його оточення і власне художні твори. Структуруючи детальніше, виділяємо тексти **психобіографічного** та **психоавтобіографічного** характеру. Термінологічні новації, які вводимо в літературознавчий обіг, анітрохи не данина моді, а необхідність якомога точніше охарактеризувати досліджуване явище. В основі терміна «психоавтобіографія» лежить Фройдівський – «психобіографія». На рівні авторської конотації він обмежений виявленням едіпової ситуації, розробкою проблем дитячої сексуальності, орієнтацією на минуле тощо, демонструючи при цьому *«страхотливу не увагу до феноменології особи, до її планів на майбутнє, самосвідомості й свободи»* [7, 65]. Семантично ж він досить точно окреслює коло психічних явищ, які переживає індивід і цілком логічний при осмисленні внутрішнього світу індивіда. Тобто, використовуючи усталену форму поняття, наповнюємо його ширшим колом значень. Психобіографічність (у зазначеному варіанті конотацій) і психоавтобіографічність (як здатність до художньої самоідентифікації, можливість відтворити рух рефлексій) у контексті наших міркувань передбачає синтез свідомого соціального буття об'єкта дослідження і підсвідомого в усіх його виявах. Отже, **психобіографічна інформація** міститься у спогадах та епістолярії тих, хто добре знав письменника, хто в

зможі вирізьбити риси його характеру, визначити його темперамент, подати деталі, які опосередковано виявляють його підсвідому сферу. **Психоавтобіографічна** – охоплює значно ширший інформаційний пласт: автобіографія, сповідь, щоденник, епістолярій і художні твори, в яких автор залишає «сліди» власної душі.

Кожен з митців у своєму мегатексті має домінантні вияви психоавтобіографічності. Якщо, скажімо, О. Кобилянська віддає перевагу щоденнику, автобіографії і художньому тексту, в М. Коцюбинського особистісні риси розкриваються передусім у листуванні й текстах, особливо другого періоду творчості, а Леся Українка хоч і намагається уникнути «розголошення» свого внутрішнього Я, але воно проступає на сторінках її творів і листів, які збереглися в адресатів, то Володимир Винниченко, навпаки, цілком відвертий і в щоденнику, і в листах, і в текстах, щедро розкриває своє Я нащадкам. При цьому письменник залишив по собі без перебільшення величезну епістолярну спадщину, лише частково оприлюднену дослідниками. Не менш вагомими задля виконання поставлених завдань є і щоденникові записи, котрі, як відомо, теж потребують видання. Та вже навіть видрукуваного матеріалу досить для того, щоб створити уявлення про психологічну структуру особистості митця. При наявності, звичайно, відповідного інструментарію.

Серед досліджень, які сприяють цьому, вирізняються наразі праці В. Агеєвої, Н. Зборовської, Т. Гундорової, Л. Левчук, С. Павличко, Р. Піхманця, котрі вибудовують свої концепції в дусі класичного психоаналізу та постпсихоаналітичних теорій. Констатуємо, що зазначений психологічний дискурс у літературознавстві не вичерпує методів підходу до розуміння психічних особливостей особистості окремого митця і процесів, породжених свідомою та підсвідомою сферами його душі. Попри глибину й аргументованість висновків щодо особливостей психосвіту деяких письменників (Леся Українка, О. Кобилянська, А. Кримський), психоаналіз у літературознавчих студіях залишає цілий ряд питань, пов'язаних зі свідомими виявами особистості творця. Якщо порівняти це явище із вчорашніми, радянськими літературознавчими дослідженнями, то можна сказати, що відбулося своєрідне «перегинання палиці» в інший бік: представляючи постать письменника, дослідники дещо відриваються від осмислення його суспільного буття, зосереджуючись на аспектах підсвідомого.

Вихід із ситуації вбачається нами в переосмисленні засад і принципів, умовно кажучи, літературознавчої психології – неструктурованого ще на сьогодні напрямку науки про мистецтво слова, прибічники якого залучають до свого інструментарію досягнення наукової психології. Досі, як відомо, його в цілому артикулюють як «психологію творчості». Міждисциплінарність галузі, з одного боку, сприяє розкриттю таємниць творчості, з іншого – спрямовує дослідника в русло власне психологічних

аспектів. Саме тому, як зауважує перший президент Російського психоаналітичного товариства І. Єрмаков, *«аналізи письменників, патографії, набувають специфічного медико-психологічного характеру й мало дають для розуміння художніх цінностей»* [4, 159]. Тобто методів класичної психології творчості й психоаналітичного підходу не досить для осягнення феномену художника й художності. Як зауважував сам З. Фройд, *«психоаналіз змушений скласти зброю перед проблемою, якою постає художня творчість»* [цит. за: 10, 141]. Разом з тим не можна не враховувати, що при створенні параметральної матриці особистості звернення до психоаналізу та аналітичної психології сприяє осягненню характеристик **несвідомого** («Ід» – за Фройдом, «Тінь» – за Юнгом), сформованого в генітальному періоді (Фройд), і присутнього в душі архетипно (Юнг), а також **темпераменту** як психобіологічного базису особистості.

Розвиток психологічної науки в ХХ столітті дає змогу при створенні цілісного повноформатного психологічного портрета письменника поруч із психоаналізом та неофройдизмом використовувати досягнення й антропо- та соціально спрямованих її напрямків – егопсихології (Олпорт, Фромм, Хорні), гуманістичної психології (Маслоу, Роджерс), діяльнісного підходу (Рубінштейн, О. Леонтьєв). Залучаючи їх для досягнення власної мети в царині літературної творчості при дослідженні художніх здібностей, натхнення, інтуїції, проблем таланту, одержуємо можливість заглиблення в **особистісні виміри** внутрішнього світу митця. Психологічна категорія **«особистість»**, яку використовуємо на означення **«автора-людини»** (М. Бахтін), на наш погляд, є вичерпною при характеристиці того чи іншого **психофізіологічного носія** художньо-естетичного (за В. Ізером) начала, що реалізується в мистецькому акті. Адже *«особистість – це людина, узята у системі таких її психологічних характеристик, що соціально обумовлені, виявляються в суспільних за природою зв'язках і стосунках, є стійкими, визначають моральні вчинки людини, які мають істотне значення для неї самої й оточуючення»* [5, 15]. «Суспільні за природою зв'язки та стосунки» при цьому визначають **характер**, який у системі особистісних проявів займає центральне місце. Об'єднуючи всі інші властивості особистості, він має прямий вплив на **емоційно-вольову сферу** людини, тим самим набуваючи в нашому дослідженні особливого значення. Адже люди, *«як особистості, в емоційному плані відрізняються один від одного за багатьма параметрами: емоційною збуджуваністю, тривалістю й сталістю виникаючих емоційних переживань, домінуванням позитивних або негативних емоцій, (...) силою і глибиною почуттів, їх змістом і предметною спрямованістю»* [5, 204]. Остання з названих категорія – «предметна спрямованість», яка цілком узгоджується із теоретико-літературним поняттям «мистецька спрямованість» (Г. Ключек), за С. Рубінштейном, поруч із матеріальними та інтелектуальними почуттями передбачає **естетичні**, які реалізуються у творчому акті митця.

Отже, маємо три складових психічної структури особистості, які піддаються, з різною мірою супротиву, звичайно, аналізу в рамках класичних психологічних та психоаналітичних підходів: перша – суспільно сформована та суспільно ж спрямована – **свідомість**, пласт психіки, який містить характер, емоційно-вольову сферу, спрямованість; друга – **темперамент**, як «природжено-набута» [див.: 9] структура (це звучить дещо еклектично, але сучасні психофізіологи твердять, що темперамент – категорія рухлива), і третя – прихована частина айсберга душі – **підсвідомість**. Перші дві – «видимі», тобто виявляються у поведінці й діяльності, третя – утаємничена від стороннього ока.

Не претендуючи в межах статті на окреслення цілісної системи психологічного аналізу творчої особистості та результатів її діяльності, що, на наш погляд, може визначатися як «**психопоетика**», спробуємо простежити в мегатексті В. Винниченка окремі риси його психічної структури, котрі, як зауважує Г. Сиваченко, серйозно впливали «*на формування його морально-етичної позиції та емоційне забарвлення творів*» [10, 143]. Щоденник та епістолярій В. Винниченка дають достатньо матеріалу для їхньої експлікації. Причому особистісна структура митця – це прекрасний зразок чіткої взаємодії зазначених вище компонентів: свідомості, підсвідомого й темпераменту, які виявляються у поезії його творів.

Хто ж він, Володимир Винниченко? Вольдемар, В. Деде, В. Дедевич, Ді? Ім'я, псевдоніми, прізвиська, хто ховається за ними? І чи лише конспірація вимагає такої багатоманітності виражень? Чи, може, справжній мистецький талант сусідить у ньому з даром перевтілення, а здатність до самоосягнення – із неможливістю пізнати себе до найглибших підсвідомих глибин? Адже не даремно здивування викликає кожен з душевних порухів, досі йому невідомих. «*Ні, я абсолютно себе не знаю, – запише він у листі до дружини. – В мені, здається, сидить з десяток людей цілком різних*» [2, 71]. Побачити всі «Я» митця і є найскладнішим завданням для дослідника. «Сліди», залишені в мегатексті, які вказують на особистісні прикмети В. Винниченка, досить виразні, ось тільки «читати» їх варто дуже уважно, пам'ятаючи про «маски», зв'язуючи одне джерело з іншим і десь на стику різних інформаційних пластів підходячи до істини.

І в саморецепції письменника на рівні психоавтобіографії, засвідченої в текстах, і в рецепції сучасників перше, що впадає у вічі, – це його буйна, нестримна вдача, «*подиву гідна зятість, помножена на самовпевненість, віру в безмір власних сил, постійну готовність бути в опозиції до всіх*» [8, 108–109]. Але ж, пам'ятаючи тезу французького публіциста і теоретика мистецтва XIX ст. Е. Геннекена про те, що «*душевні властивості не можна описувати інакше, ніж за допомогою термінів наукової психології*» [3, 21], спробуємо окреслити його психопортрет науково, в сукупності свідомих і підсвідомих рис та характеристик.

До природжених, генетичних ознак особистості психологи відносять насамперед **темперамент** – «індивідуальні особливості психіки, які визначають динаміку психічної діяльності людини, особливості поведінки й міру врівноваженості реакцій на життєві подразники» [1, 6]. Риси темпераменту, який значною мірою впливає на поведінку, можна побачити в автобіографічній прозі письменника, а також опосередковано. Скажімо, простеживши їхнє походження у батьківській вдачі. Хоч і небагато маємо інформації про Кирила Васильовича Винниченка (див.: «Спогади про мого дядька» Любові Андріївни Винниченко. – Єлисавет. – 18 березня 1993 року), та деякі свідчення дають право говорити про надзвичайну амбітність вчорашнього кріпака, родичів якого «один з панів Херсонщини (...) виміняв за п'ять гончих собак» [Єлисавет]. У газеті «Елисаветградский вестник» від 26 лютого 1891 року знаходимо невеличке оголошення, яке подамо дослівно: «Елисаветградский мещанин Кирило Винниченко ищет работу управителя имением». (Підкреслення наше – С.М.). І нітрохи не менше! Це при відсутності освіти, рекомендацій, досвіду. За класифікацією, запропонованою М. Обозовим, такі вияви можна трактувати як «значну переоцінку своїх можливостей» [1, 21]. Подібні прикмети маємо і у В. Винниченка. Одним із підтверджень може стати його лист до редакції «Літературно-Наукового вісника» (відзначимо, найповажнішого українського часопису на дві імперії) з проханням повідомити про долю його поеми «Софія». Сумнів, висловлений Винниченком у листі, полягає нітрохи не в художній вартості власного твору, а в простій прикордонній формальності. «Гадаю, – пише самовпевнений юнак, – що на кордоні не пропустили її, через те, що написав її гімназист, а гімназістам, відома річ, нічого ні писать, ні друкувать не можна. Тепер же я готовлюсь в університет, значить, не гімназист, а через се і можна» [6, 15]. (Підкреслення наше – С.М.). Абсолютна впевненість у собі знайшла свій відбиток і в автобіографічному «Федькові-халамидникові» в епізоді зі змієм, коли Федько без жодного сумніву йде один проти трьох однолітків. Подібними проявами рясніють сторінки щоденника, листів письменника. Стосується це, небезпідставно, звісно, і визначення власної провідної ролі в розвої української літератури, і легкого здобуття при бажанні місця в російській («Я міг давно просунутись у рос. літературу, аби тільки інакше поведився...», – читаємо в листі до Є. Чикаленка від 23.12.1909], і гіперболізація власних сексуальних можливостей (амурні історії із випадковими знайомими та близькими до родини жінками, санаторійні романи тощо) [див.: щоденникові записи 1921–25 pp.], і бажання «возвеличити собою українське...».

До зазначеної риси за класифікацією М. Обозова, який виділяє 15 характерологічних ознак темпераменту, можна додати ще й «бойове, ризиковане, без особливого розрахунку ставлення до небезпеки», «сильне з повною віддачею» прагнення до мети, «пристрасна, захоплена» активність в діяльності (чи не правда, прикмети немов списані з особистості

Винниченка!?). Разом узяті, вони відносять їхнього власника до **холеричного типу** темпераменту. Підтверджується така думка й зверненням до двофакторної моделі Г. Айзенка, в основі якої лежить взаємозв'язок екстра/інтровертованості та емоційної стабільності/нестабільності. Мегатекст В. Винниченка дає можливість говорити, що з 11 рис (уразливість (рос. – обидчивость), чутливість, неспокійність, агресивність, збудливість, непостійність, імпульсивність, оптимістичність, активність, піддатливість настрою), виділених психологом, хіба «непостійність» частково випадає з хрестоматійно окресленого типу **емоційно нестабільного холерика-екстраверта**.

Акцентуючи увагу на окремих рисах темпераменту, ми накреслюємо перспективу у створенні повної картини психосвіту В. Винниченка. Таке завдання не є власне психологічним, психобіографія – не самоціль, а засіб досягнення літературознавчої мети. Адже, враховуючи потужне психоавтобіографічне начало його творів, особливо ранньої драматургії та романістики, можна з упевненістю говорити про кореляцію його особистісних ознак і особливостей художності. Як зауважує Е. Геннекен, *«немає такої естетичної (виходячи із концепції засновника естопсихології «естетичне цілком можна трактувати як «поетикальне» – С.М.) особливості, яка б не знайшла б собі відповідної психологічної особливості; а ця остання у свою чергу відповідає певним видозмінам у загальному механізмі свідомості»* [3, 21]. Враховуючи те, що цитована праця французького дослідника видана 1888 року, ще до відкриття Фройдом теорії підсвідомого, можемо скорегувати думку, додавши **«і підсвідомого»**.

Мегатекст В. Винниченка дає змогу зазирнути і в цю сферу. Її таємниці розкриваються як у хрестоматії з психоаналізу в психоавтобіографічних творах та щоденнику. Саме там на рівні вербалізованих підсвідомих виявів простежується тонкий зв'язок між психічними процесами і їхньою реалізацією в мистецькому акті. Зупинимось лише на одному із зразків такої співвіднесеності, поміченому при аналізі драматичних творів В. Винниченка. Мова йде про кардинальну зміну, яка відбулася у наративній стратегії письменника. Починаючи від п'єс «Дизгармонія», «Щаблі життя», «Великий Молох» до п'єси «Memento» (1909), носієм авторського начала незмінно виступає чоловік, у позиціях та психічній структурі якого вгадується запальний, заангажований на активні зміни в морально-етичній та суспільній сферах Володимир Винниченко. Але художні експерименти, а саме в них «дограє» свої життєві мефістофельські ігри митець, не дають позитивного результату. Його герої-чоловіки не витримали випробування на міцність у реалізації на ділі проголошуваних ідей та принципів. За Фройдом, подібний стан приводить до необхідності компенсації. Адже *«невдоволені бажання – рушійні сили фантазій, і кожна окрема фантазія – це здійснення бажань, коректура невдоволеної дійсності»* [11, 86]. У Винниченка спостерігаємо витіснення одного авторитету, цього разу – чоловічого начала, іншим –

жіночим. На зміну Миронові Купченку, Зінькові, Кривенкові приходять Наталія Павлівна, Рита, Марія Ляшківська. Автор віддає перевагу неординарній жінці, здатній, нехай і ціною смерті (без мелодраматичних ефектів його театр втратив би свою привабливість), але досягнути чистоти принципу «чесності з собою», якого протягом усього життя прагнув і дотримувався В. Винниченко, досить часто – на шкоду самому собі й оточенню. Та таким він уже був...

Орієнтуючись при дослідженні підсвідомої сфери письменника на класичний психоаналіз, не можемо залишити поза увагою едіпів комплекс, який, на думку Н. Зборовської, *«може бути представлений (...) як психоаналітичний код для пояснення духовності, феномена творчої особистості й культури загалом»* [5, 38]. У нашій ситуації – пояснення появи в текстах образу надзвичайної жінки як носія авторської психоструктури. Автобіографічний «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем», низка романів і драм, у яких простежується психоавтобіографічна інформація, листи від матері, оприлюднені В. Панченком, дають усі підстави говорити про наявність такого комплексу у Володимира Винниченка. На відміну від М. Коцюбинського, для якого едіпова ситуація зумовлена за класичним зразком майже побожною любов'ю до матері і гострою неприязню до батька, що помітно прозирає як у мемуарних джерелах, так і в художніх текстах («Харитя», «Ялинка», де спостерігаємо прямий – у першому, та опосередкований – у другому, докори батькові за втрачену радість), у В. Винниченка непрості стосунки з матір'ю. У листах читаємо: *«Ты, сын мой, почему-то меня давно не любишь...», «если ты, Володичка, не любишь и не жалеешь, как свою родную маму, то бог с тобой, я больше и писать не буду никогда...»* [цит. за: 8, 13]. Чи не у «Федькові-халамидникові» відповідь на поставлені матір'ю у листах питання? Адже найтолерантніше, не кажучи вже про материнську ніжність, звертання матері до Федька, в образі якого, без сумніву, простежуються авторські риси, – *«нещастячко»*, а частіше: *«сибіряка»*, *«люципере»*, *«чом тебе чортяка не вхопила там у воді, ти, ідоляко!»*, *«падлюко»* та ін.. І чи не в «Кумедії з Костем» проектує В. Винниченко своє повне неприйняття матері, вигукуючи устами «байстрюка» Кості: *«У мене не було матері!»*, яку, до того ж, уже символічно «вбито» ще в «Щаблях життя»? Остаточна відповідь на ці питання, звичайно, попереду, але вже з наведених прикладів зрозуміло, що привід для створення образу надзвичайної жінки у Винниченка був. Тобто поява в драматичних творах образу жінки, яка втілювала б його ідеал, – це своєрідна спроба компенсації його дитячо-юнацьких розчарувань, тієї *«тіні між сином і матір'ю»*... [8, 14].

Межі статті не дають змоги окреслити навіть найзагальніші риси психосвіту Володимира Винниченка – ми тільки наблизилися до розуміння принципів його експлікації і показали зразки підходу до підсвідомої сфери

та темпераменту суб'єкта дослідження. Перспектива – повноформатний психологічний портрет у єдності свідомої та підсвідомої сфер душі одного з найоригінальніших і найнеординарніших митців минулого століття.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Батаршев А. Психология индивидуальных различий: От темперамента – к характеру и типологии личности. М.: ВЛАДОС, 2000. – 256 с.
2. Володимир і Розалія Винниченки: З подружнього листування (1914) // Січ. – 2000. – №7. – С. 65–79.
3. Геннекен Э. Опыт построения научной критики. – Спб. – 1892.
4. Ермаков И. Психоанализ литературы. Пушкин. Гоголь. Достоевский. – М.: Новое литературное обозрение, 1999.
5. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство: Посібник. – К.: «Академвидав», 2003. – 292 с.
6. Михида С. Лист зі Знам'янки // Поріг. – 1994. – №4. – С.15.
7. Оллпорт Г. Личность в психологии. – М.: КСП+; Спб.: Ювента, 1998. – 349 с.
8. Панченко В. Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості: Книга розвідок та мандрівок. – К.: Твім інтер, 2004. – 288 с.
9. Русалов В. Биологические свойства индивидуально-психологических различий. – М., 1979.
10. Сиваченко Г. Пророк не своєї вітчизни. Експатріантський «метароман» Володимира Винниченка: текст і контекст. – К.: Альтернативи, 2003. – 280 с.
11. Фрейд З. Поет і фантазування // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів: Літопис, 1996. – С. 85–90.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Михида Сергій Павлович – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри української літератури та журналістики КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: психологія творчості, особистість автора, поетика.

ЖІНКА ЯК ОБ'ЄКТ ОБСЕРВАЦІЇ У «ЩОДЕННИКУ» В. ВИННИЧЕНКА (1911–1925 рр.)

Марина КОВАЛИК (Кіровоград)

У статті щоденникові записи В. Винниченка 1911–1925 років осмислюються як джерело вивчення поглядів митця на жінку, зауважуються його емансипаційні інтенції, простежується кореляція мемуарних та художніх принципів зображення.

V. Vynnychenko's entries to the diary (1911 – 1925) are interpreted in the article as the source of studying of views of the artist on a woman, his emancipational intentions are observed, the correlation of memoirs and artistic principles of representation is traced.

Звернення до запропонованої теми зумовлене, з одного боку, малодослідженістю у винниченкознавстві «Щоденника» письменника [4] (вчені зазвичай обмежувалися принагідними зауваженнями або цитуванням окремих сентенцій як ілюстрацій певних наукових висновків), з іншого – потребою осмислення названого джерела для створення повнокровного уявлення про образ жінки, сформований у свідомості